

Jubiliejiniai rašytojos Violetos Šoblinskaitės Aleksos metai

Apie autorę

Rašytoja Violeta gimė 1954 metų rugsėjo 2 dieną kalbininko Adomo Pranciškaus Šoblinsko šeimoje. Pradinę mokyklą baigė Tirkšliuose, vėliau su tėvais apsigyveno sostinėje. Vilniaus universitete studijavo vokiečių kalbą ir literatūrą. Baigusi universitetą dirbo įvairiose redakcijose, mokytojavo, buvo bibliotekininkė. 1994 metais tapo Lietuvos rašytojų sąjungos nare, turi meno kūrėjo statusą.

Dabar su vyru, taip pat rašytoju, Gasparu Aleksa gyvena Veliuonoje.

Yra parašiusi pjesių vaikams ir suaugusiems, išleidusi 20 poezijos bei prozos knygų, iš vokiečių, lenkų, rusų kalbų išvertusi daugiau kaip 30 užsienio autorių kūrinių. Rašytojos poezija ir proza yra versta į latvių, lenkų, anglų, rusų, vokiečių, kartvelų, baltarusių, ukrainiečių ir prancūzų kalbas. Šiomet išleistas naujaušias autorės romanai – „Edipo dukterys“.

Už kūrybą Violeta apdovanota Žemaitės, Salomėjos Nėries, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės, Juozo Paukštelio, „Imbiero vakarų“ ir „Vieno lito“ literatūros premijomis. 2021 m. ji tapo Sakartvelo *The Prize IVERIA* kryžiaus diplomo laureate.

Už nuopelnus Lietuvos kultūrai pagerbta Lietuvos Respublikos Seimo Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“, pasidabruotu Kauno miesto burmistro Jono Vileišio medaliu ir Jurbarko savivaldybės garbės ženkle „Sidabrinės lelijos“.

VIOLETA ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

AKYS DANGUJE

rugsėjo naktų tyloje, kai uždega Dievas žvakes ant skliautų, nudažytų plazdančiu lazuritu, plevenančios mažos ugnelės šnekasi su manimi, lyg būtų išėjusių artimųjų akys.

nekvailiok, sako vidinis balsas, akys – ne burnos, balso stygų neturi, nepaistyk niekų.

balsas aklas, tad negi aklam išaiškinsi, kad ne aš, o jisai nusišneka mano kūno viduj, žiauriai nusišneka – lyg už pinigus?

kas kad ne skaitūs močiutės vyzdziai žvelgia žemyn iš aukštybių, kai dar neišaušus einu po juoduju dangum pasivaikščioti, Viešpaties patarimo paklausti, už eibes atsiprašyti?

nutilk, – paliepiu proto balsui, o tada nusileidžia į žemę visi atsakymai per žvaigždynų akis, ir visa, kas būtų bjauru, kas baugintų, sudegina.

šitai degina mūsų nerimus vien tie, kurie myli.

ADOMAS

tėvelis vardą atsinešė gimdamas.

prosenė lupo svogūnus Kūčių vakaro cibulynei, močiutei nubėgo vandenys ir atėjo Žmogus – tiesiai virtuvėn. silpnas dar, truputį pridusęs, tačiau su Lukulo spindesiu vyzdžiuose, Senekos raukšle kaktoje ir Daukanto meile tėvynei.

prosenė, išsigandusi šitai aiškiai paregėtos trejybės, bandė auginti kunigą. atėjus laikui visus jos planus sugriovė mano mama.

DAR VIENO VARDŲ GENEZĖ

nutiko, kad tądien gimėme dviese: mamai – aš, o kitai gimdyvei – berniukas. abi jos nusprendė sudėti vaikus ant italų lakštingalos Robertino Lorečio aukuro. Žemaitijoje tais metais, reikėtų manyti, ypačiai švietė saulė, apdainuojama dar nemutavusiu berniukėlio balsu.

tašyk mamos planus tėvelis sugriovė. sakė, pažįstas Loreta, tikrą nevalą.

iš kurios rankovės jis man vardą ištraukė? juk nepažinojo jokio Džiuzepės Verdžio.

Violeta Šoblinskaitė Aleksa. Vytauto Šimkūno nuotrauka

SALIAMONO PUPOS

jau nepamenu, kas pirmasis mane pamokė, kad iš virto kiaušinio niekas dar neišperino jokio menkiausio viščiuko.

bet pupas, pupeles ir žirnius prieš sėją, taip motina sakė, reikia per naktį palaikyti užpylus vandeniui, kad subrinktų.

kas nors, viso šito nežinantis (šeimoje nuolatos atsiranda nežinančių, bet stropiųjų), būtinai pamąstys, kad pupos išbrinko ne daržui, o sriubai.

ir sėsiu, ir sėsiu išvirtas, ir stebėsiuos: tokios didelės, tokios išpampusios, o nedygsta? nors žemė smagiai minkštutė ir taip gražiai išpurenta...

Dieve mano, kiek daug išminties glūdi pupos geldelėje, kai pro šalį eina karalius Saliamonas.

NAUSODĖJE

balto dangaus pakrašty, kur gyvena šviesi šiaurės vasara,

kur debesys šitaip arti, kad kregždės juos aria sparnais lyg noragais,

slepiasi karčiai saldus – nelyginant sukrešėje trešnių sakai – vieno žmogaus gyvenimas.

kai ateis nelaukta, nors labai pasiilgta žiema,
kai žemė ir dangūs ilsės, o saulė bus baisiai žemai,

tai iš to debesyno sapnai pasipils, jie nepaiso nei speigo, nei vėjo.

matau gale lauko erškėtį, jo kruvinos uogos vis dar dega nenulestos,

papurgalviams svirbeliams baugu į spyglius gūželius prasidurti,

jie tiki netrukus atrasią – ką? – gal obelį, tą saldinę, kur augo prie prūdo.

girdžiu: bliaina avys, bėgančios iš ganyklos namo.

dzingsi į žemę bandos karalienės grandinė,
smaigas palieka drūžę kaip strėlę, rodančią atsiliekančioms, kur dera bėgti.

ar galėtų būt, kad slėpynių – su kreida pažymėta nuoroda,

kuria kryptimi vilties ir teisybės ieškoti,
iš avelių išmokome?

IR ŠIĄ VASARĄ NAUSODĖJE

einu skinti vyšnių, nesvarbu, kad jų nė seniai nebėra, kad visos prieš tūkstantį metų buvo sutraiškytos melioracijos traktorių.

o vėjas! iš proto varantis vėjas – net linguoja kaip marios vyšnynas, pilnas juodžiausių uogų.

padainuokim, man sako sesuo, kurios niekuomet neturėjau: kai vėjas štai šitaip traukia,

nuneš mūsų dainą toli, gal net iki Vilniaus.

o kokią dainuosim?

nagi tą, apie rasą, kuri nuo lelijų – kaip dalgio ašmenys gaili.

ne, tos nedainuosiu.

nemoki?

moku.

tai kas? Martinaitis tau nepatinka?

patinka. labai.

tai melodija?

ir melodija nuostabi. tik aš negaliu suprasti, kuo Suvalkijos vyšnios geresnės už mūsų, žemaitiškas...

vėjus kalbi!

o taip, nepaprastai gera kalbėti vėjus tokią vėjuotą dieną, kai visas vyšnynas, kurį seniausiai išrovė, lankstosi man iki žemės, nors nėra jame uogų – nei žalių, nei prinokusių – ir dar net labai kažin, ar mokėtų kas nors lyg dalgelę išplakti – ir subtiliai, ir švelniai?

kai sirpsta vyšnios Žemaitijoje, raudonos, kad pravirkt gali...

(Nukelta į 58 p.)

PER GAVĖNIĄ MOČIUTĖ SAKĖ:

nemanyk, kad man gaila mėsos, nors jos namuose ir ne prūdai. tie penktadieniai kalendoriuje atsirado ne šiaip sau. padorus žmogus septynis kartus privalo numirti nelyginant Lozorius ir uosti savo nuodėmių smarvę, užtrokšti joje.

aš kas vakarą melsiu, kad sekmadienį tu prisikeltum, o ir tu, jeigu myli, prašyk, kad auštantis rytas prikeltų mane.

PAGIRIAMASIS ŽODIS GANDRUI

mūsų Nausodėj niekas ir niekados jokio mažo vaikelio nerado kopūstuose,

visus parnešdavo gandraus.

vos tik pražysdavo pienės, kurias čia vadina kiaulpienėm, nors šerdavo triušiams,

lėkdavom tekini į gandalizdį paveizėti: o gal?

grįždavom nieko nepesę, bet kartais...

– ar matėt, vaikai, ką į Bernoto kiemą gandraus numetė?

– lėlę?

– gražų mažą leliuką. eikit pasveikint.

kai gimė mano lėlė, gandrais tikėti nustojau.
o be reikalo.

du jaunikliai, kuriuos kituose kraštuose busilais ir gužais vadina,

šį pavasarį kad nešė, kad nešė žagarus.

aukštą rūmą sukrovė, gražiai kleketavo,

per Baltramiejų į afrikas išskridami baltą plunksną pametė.

Kūčių naktį ta plunksna, iš kiemo parsinešta,

į jokių rašalus nemirkyta, trumpą laiškėlį parašė:

„Laukit pienių pražystančių, atskraidinsim vaikaitį.“

gerai, kad kopūstų net nesodiname: mūsų žemėj neauga.

kopūstuose rasti vaikus pavojinga – gali užaugt sukirmiję.

GĖLIŲ ATMINTIS

geltonieji narcizai, žybsintys savo taurelėmis, kiekvieną pavasarį primena buvus Nausodės vienkiamį, kuriame jaučiaus tartum Rojuje, iš kurio, Dieve, Dieve, esam visi išvaryti.

kosmėjų plazdėjime matau savo tėvus, tokius jaunus ir tokius gražius, kol manęs dar nebuvo.

linksmaspalviai našlaičių žiedai švyti net ir tuomet, kai per kiemą ateina šalna, užkandžiaujanti tuo, kas dar žalia.

jie švyti per visą žiemą ir švytės, kol į dulkes pavirs, ne atsimena, kaip stropiai, su kokia pašėlusia meile siuvinėjo kiekvieną žiedlapį mano motinos rankos.

APIE BAŽNYTKAIMĮ, VARDU TIRKŠLIAI

vaikystėje nekildavo klausimo, iš kur atsirado vieta, kurioje taip gera gyventi. manydavau: dėl tirkšlių, tokių puskrūmių, į rudenį prisirpinančių baltus burbuliukus. jų žėlė apščiau visuose kiemuose, o baltosios uogos labai pritikdavo kapinaitėse – kryželiui ant kapo dėlioti.

vėliau sužinojau esant tirkšlių, paukštelių tokių, priklausančių stibynuočių genčiai.

dar vėliau didysis žodynas išaiškino, kad tirkšlys yra amalas, tik neradau prie žodžio jokio pateikto pavyzdžio, tad susisuko galva: ar tai būtų žaibas, blūkčiojantis be jokio griausmo, ar visžalis parazitas, nokinantis baltas uogas?

kai paukščiai jų palesa, o paskui pakakoja, lipnios sėklos prisiklijuoja prie beržo šakos ir beržas augina raganų šluotas.

raganų Žemaitijoje netrūksta, šluotų joms reikia daug.

bet didžiausiai nustebus buvau, kad aukštaičiai savo šikną tirkšle vadina. prisiekiu: raganos, bent jau į Šatriją skridamos, nieku gyvu netirkšlioja, o

tikras žemaitis net ir lentų būdelę papuošia širdele.

ar žinai, ką tai reiškia?

UGNIES LAŠAI

liepsnoja – nesudega, tik pasėja giliausio nerimo sėklą, kuri ne į dirvą krenta – į erškėčių pilną šalikelę; paukščiai, ieškantys lesalo, susižeidžia širdis į juodus dyglius, ant kurių maži rubinai pražysta; atrodo, nieko nebuvo, o buvo: degė liepsnojo sausros iškankintas paskutinis žmogaus tikėjimas, kad rytoj iš dangaus ašočio bus viskas palaistyta.

APIE SKIRTUMUS ŽEMAIČIŲ IR LIETUVOS

kai sakome mašina, mes sėdam į ją ir važiuojam. jokiai žemaičiui nekiltų noras ant mašinos kapoto išsikepti kiaušynės, nors karštą vasaros dieną galima ir pabandyti. bet štai kitapus Nemuno gospadinės kuria mašiną ir verda saviškiams skanius pietus. ragavau. garbės žodis, benzinais neatsiduoda.

man kažkodėl negražu kaulus vadinti grobais. grobai smirdi, juk aišku, ko jie pilni, o kepti šonkauliukai kvepia iš tolo, net seilė burnoj.

kai skauda, žemaitis kriokia. kriokia, manau, ir aukštaitis, tiktai be ašarų.

garsiai šaukdamas, žinoma, greičiau prisišauksi pagalbos, o į ašaras šiandien visi jau ranka numoja.

kai sakome „kūlgrinda“, žinome esant taką, paslėptą pelkėj po vandeniu. juokas tik būtų, sumanius tą taką šiaudų kūliais grįsti. žemaičiai, nors nekrikštai, eidavo kuo ramiausiai vandeniu, nelyginant Kristus. kryžiuočiai žiūrėdavo, akimis netikėdami, ir žengė bent žingsnį kariams iš paskos, pelkėje primarmaliuodavo.

iš mokyklos suolo juk pamenam: „Ė kai jau dienas brėkstant rytai šviesa tvinksta, rasos pilnos žolynų žemyn galvos linksta, tada šilas nubunda...“ aukštaičiams mat brėkšta, kai švinta, o apie Sedą ir Tirkšlius, brėkšta tiktai vakarop, tik kai temsta. per Velyknakčio Evangeliją, suprantu, kad Naujajį Testamentą vertė žemaitis, nes: „Subrėško vakaras, ir išaušo rytas...“

Žemaitija (vaizdas nuo Šatrijos kalno).
D. Mukienės nuotrauka